

Αξιότιμον
κ. Βασίλειον Κορκίδη
Πρόεδρον Εθνικής Συνομοσπονδίας
Ελληνικού Εμπορίου,
εις Αθήνας

Αγαπητέ κ. Κορκίδη,

Σας ευχαριστώ κατ' αρχήν, όχι μόνον για την επιστολή σας, αλλά κυρίως για το περιεχόμενο και την ειλικρίνειά της.

Η κατάθεση του τεκμηριωμένου προβληματισμού σας, κυρίως όμως η κατάθεση της αγωνίας και του πόνου σας –ασφαλώς προϊόν της ενσυναίσθησης και ευαισθησίας σας-, όχι μόνον με τιμά εξαιρετικά, αλλά και με συγκινεί βαθύτατα. Ιδιαίτερα όμως ο χαρακτηρισμός της προσευχής, που προσδώσατε από την πρώτη κιόλας φράση στην επιστολή σας, μου δημιουργεί την επιθυμία να απεκδυθώ προσωρινά τον θεσμικό μου ρόλο και να μοιραστώ μαζί σας ανάλογο πόνο και αγωνία ως συμπροσευχόμενος συνάνθρωπος και συνέλληνας.

Επιπλέον, το κείμενό σας ασχολείται, έστω και ακροθιγώς, με όλα τα κύρια και καίρια αίτια των σημερινών δεινών μας. Θα μπορούσα να παραθέσω μακροσκελείς απόψεις, περιορίζομαι όμως στα κυριότερα σημεία του, ελπίζοντας να ανταποκριθώ εποικοδομητικά στην εμπιστοσύνη σας.

Κατ' αρχάς, πρέπει να σάς διαβεβαιώσω πως τα συμπτώματα της βαθιάς κρίσης, που πληγώνουν τόσο επώδυνα την Ελληνική κοινωνία, είναι πλέον ορατά και στον πιο επιφανειακό παρατηρητή. Ιδιαίτερα, οι εμπλεκόμενοι στο πνευματικό και κοινωνικό έργο της Εκκλησίας, γινόμαστε καθημερινά μάρτυρες σύνθετων προβλημάτων, με δυσδιάκριτα τα όρια ανάμεσα στην οικονομική ανέχεια, την ψυχική κατάπτωση και την πνευματική πτωχεία. Πρέπει, πάντως, να γνωρίζετε, πως η Ελληνική Εκκλησία, έχοντας πολύ νωρίτερα από επίσημες κρατικές και κοινωνικές δομές, πλήρη επίγνωση της ευρύτερης κατάστασης εξαθλίωσης μεγάλου τμήματος της κοινωνίας μας, άρχισε να οργανώνει, σε ανύποπτο χρόνο, καθημερινά συσσίτια χιλιάδων μερίδων φαγητού,

στηριζόμενα συστηματικά και αποκλειστικά στην εθελοντική προσφορά ειδών, χρόνου και δυνάμεων απλών ανθρώπων. Και όλα αυτά, όχι μόνον μακριά από κάμερες και εντυπώσεις, όπως επισημαίνετε, αλλά, ενίοτε, υπό την χλεύη «κύκλων» και την αδιαφορία των ΜΜΕ. Με τον τρόπο αυτό αντέδρασε στο πρόβλημα της επιβίωσης χιλιάδων ανθρώπων, θέτοντας ως στόχο της το αυτονόητο και το προφανές:

Κανείς, ούτε και ο πιο καταφρονεμένος από το κοινωνικό σύστημα, να μη στερείται της καθημερινής τροφής.

Μακάρι, όμως, όλο αυτό το έργο να ήταν αρκετό. Από δύο δεκαετίες σχεδόν, απετέλεσε κοινή διαπίστωση κληρικών και λαϊκών στελεχών της Εκκλησίας μας σε όλη τη Ελλάδα, πως μια άλλη πείνα, πιο ύπουλη και πιο διαλυτική, είχε αρχίσει να διαβρώνει την ψυχή του λαού μας: Πείνα αξιών, πείνα νοήματος ζωής, πείνα ουσίας στις ανθρώπινες σχέσεις. Και ο χώρος εκείνος, που με δραματικό τρόπο αποτύπωσε κατ' αρχήν την κατάσταση αυτή, ήταν η Ελληνική οικογένεια. Η δραματική αύξηση του αριθμού των ανθρώπων χωρίς οικογένεια, χωρίς εστία –τώρα πλέον και χωρίς στέγη-, η κατακόρυφη αύξηση των διαζυγίων, οι οφθαλμοφανείς συζυγικές σχέσεις χωρίς αγάπη και τρυφερότητα, τα τραγικά φαινόμενα παιδιών κατ' ουσίαν χωρίς γονείς, ώθησαν μεγάλο αριθμό Μητροπόλεων αλλά και πλήθος Ενοριών να ενσωματώσουν στη διακονία τους ευρύτατο φάσμα κοινωνικών υπηρεσιών –σχολές γονέων, συναντήσεις νέων ζευγαριών, ψυχική υποστήριξη εξαρτημένων ατόμων κλπ. - με ανταπόκριση συμμετοχής που ξεπέρασε κάθε προσδοκία.

Όλοι οι εμπλεκόμενοι στο έργο αυτό, είχαμε την βεβαιότητα πως η ευμάρεια απέκρυπτε «κάτω από το χαλί» καθημερινά ανθρώπινα δράματα. Αποδείχθηκε, όμως, πως σταδιακά, συντελούνταν μία γενικότερη και ριζικότερη τραγωδία:

Η ανθρώπινη αξία άρχισε να μετράται με μεγέθη της αγοράς.

Οι καταθέσεις, τα κυβικά και τα τετραγωνικά, σε συνδυασμό με την αναγνωσιμότητα μέσω των κοσμικών στηλών των life-style περιοδικών, κατέληξαν να αποτελούν τους μοναδικούς παράγοντες αξιολόγησης μιας πετυχημένης ζωής και μιας ...αξιοσέβαστης σταδιοδρομίας. Αξιακοί κώδικες και αξιολογικές κλίμακες, που ρίζωσαν στην ψυχή αυτού του λαού, μέσα από μακραίωνες διαδικασίες, ζυμωμένες με μόχθο και αίμα, ανατράπηκαν μέσα σε τρεις δεκαετίες, αφήνοντας στη θέση τους

πλασματικά υποκατάστατα ευζωίας, τα οποία σάρωσε ο πρώτος δυνατός άνεμος.

Την προσοχή μου μαγνητίζει η φράση σας: «Πρέπει... να βοηθήσουμε τους συνανθρώπους μας να καταλάβουν, ότι δεν φταίνε για ό,τι συμβαίνει στους ίδιους και τις οικογένειές τους».

Επιτρέψατέ μου, κ. Πρόεδρε, να μοιραστώ μαζί σας την ανησυχία μου: Έχετε δίκιο κατ' αρχήν, πως εμείς, οι απλοί πολίτες, δεν κινήσαμε, ούτε είχαμε τη δυνατότητα να κινήσουμε τα μεγάλα γρανάζια αυτής της ανθρωποβόρου κρίσεως. Από την άλλη όμως, εάν αποποιηθούμε εντελώς κάθε δική μας ευθύνη, υπογραμμίζουμε έμμεσα την παντοδυναμία εκείνων, που με τόσο κυνικό τρόπο καθορίζουν αυτή τη στιγμή τις τύχες της πατρίδας μας και του κόσμου ολόκληρου. Διαρκώς επισημαίνεται η παθογένεια του πολιτικού συστήματος. Υποτίθεται πως είναι πλέον ορατοί οι τρόποι, με τους οποίους, χρόνια τώρα, χειραγώγησε και διέψευσε ελπίδες και προσδοκίες. Διαπιστώνω, λοιπόν, πως μια νέου τύπου χειραγώγηση επιχειρείται, με εργαλείο την γενική αμνηστία όλων μας, την εξάλειψη κάθε προσωπικής ευθύνης και την ανάδειξη των πάντα χρησίμων αποδιοπομπαίων τράγων. Κι όμως! **Δεν θα μπορέσουμε να απεμπλακούμε από την δίνη των λαθών του παρελθόντος, αν δεν πραγματοποιήσουμε μια θαρραλέα και έντιμη αυτοκριτική, τόσο σε προσωπικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η αλήθεια είναι, πως εθιστήκαμε στην κολακεία.** Οι διαφημίσεις μας έπεισαν πως αξίζουμε τα πάντα. Και είναι της Εκκλησίας η φωνή, «που με τον ζεστό και ανθρώπινο λόγο της», όπως παρατηρείτε, αλλά και με οδηγό της την αλήθεια, έστω και πικρή, καλούσε πάντα και συνεχίζει να καλεί τον σύγχρονο Έλληνα, καλεί όλους μας, πριν από οτιδήποτε άλλο, να εντοπίσουμε το ποσοστό της ευθύνης που μας αναλογεί και να ψελλίσουμε ένα «ήμαρτον». Διότι από την ανθρώπινη ιστορία δεν έλειψαν ούτε οι αρχομανείς, ούτε τα αρπακτικά. Ήμασταν όμως εμείς, που «ανεπαισθήτως και χωρίς αιδώ», όπως λέει και ο Καβάφης, κλειστήκαμε έξω από τα τείχη της ψυχής μας, περιφρονήσαμε τις βαθύτερες ανάγκες της, τη διασπάσαμε στα μάταια και προσωρινά και τη παραδώσαμε δεμένη χειροπόδαρα στις ορέξεις τους.

Αλλοτριώνοντας τη δημιουργία και την παραγωγικότητα σε δουλειά –δουλεία κατ' ουσίαν- έναντι ενός μισθού ή μίας ...

«έκτακτης» αμοιβής και αποδεχόμενοι την διαφθορά ως σχεδόν φυσικό γεγονός, υποβαθμίσαμε τους εαυτούς μας σε απλές παραγωγικές μονάδες με μόνη ικανότητα την αναζήτηση του μεγαλύτερου δυνατού κέρδους «πάση θυσία». Η έννοια της προσφοράς ευτελίστηκε, η πνευματικότητα ως έργο υπαρξιακής ολοκλήρωσης χλευάστηκε, η πηγαία και ανιδιοτελής καλλιτεχνική δημιουργία γελοιοποιήθηκε και η παιδεία, ως διαδικασία διαμόρφωσης ελεύθερων και προκομμένων ανθρώπων, αλλοτριώθηκε σε ψυχοκτόνο εξασφάλιση ενός βαθμού εισαγωγής σε χρεοκοπημένα ΑΕΙ. Η προσωπική, οικογενειακή και κοινωνική καταξίωση ταυτίστηκε με τις μηνιαίες αποδοχές. Και καθώς πλέον η ανεργία θέριψε, ο άνεργος ταυτίστηκε με τον ά-εργο και μοιραία με τον άχρηστο. Βλέπουμε καθημερινά ανθρώπους να έχουν χάσει την εργασία τους, και μαζί με αυτήν και το νόημα της ζωής τους. Προσωπικά, αγωνίζομαι συχνά να οδηγήσω συνανθρώπους μας, που βρίσκονται σ' αυτήν την παγίδα, σε επανανοηματοδότηση της ζωής τους. Διαπιστώνω όμως με λύπη, πως πολλοί εξ αυτών δυσκολεύονται να κατανοήσουν, πως για τα παιδιά τους, για τον σύντροφό τους, τους συγγενείς τους, τους γονείς τους, τους φίλους τους, έχουν απείρως μεγαλύτερη αξία απ' αυτό που αναγράφει το εκκαθαριστικό της εφορίας.

Τα αναφέρω αυτά ως μια εξήγηση –όχι ίσως και τη μοναδική- της ψυχικής κατάστασης των ανθρώπων όχι μόνον του κλάδου σας, αλλά και όλων ανεξαιρέτως των τάξεων και κλάδων της κοινωνίας μας. **Και με βρίσκει απόλυτα σύμφωνο η διαπίστωσή σας πως το φαινόμενο της αυτοκτονίας έρχεται να σφραγίσει με τον τραγικότερο τρόπο την είσοδό μας στον εσώτατο χώρο του μηδενισμού. Όχι η φτώχεια, αλλά η εξάλειψη κάθε άλλου νοήματος ζωής, η αδρανοποίηση κάθε άλλου ρόλου (πατέρα, συζύγου, φίλου) κρύβεται πίσω από την αποτρόπαια αυτή πράξη.** Και γι' αυτό, η φρίκη της είναι σε θέση να διαλύσει κάθε λέξη, που θα προσπαθούσε να την περιγράψει. Φρίττω και εγώ μαζί σας ενώπιον αυτού του δράματος και πριν από κάθε απόπειρα ανάλυσης και συμβουλής, υψώνω το βλέμμα στον ουρανό και με πνεύμα συντριβής, αλλά και αυτομεμψίας, ψελλίζω:

«Ιλεως γενού ημίν Δέσποτα».

Με αυτήν την ψυχική διάθεση και την πνευματική φόρτιση, επανέρχομαι στην επιστολή σας. Με συγκίνηση διαβάζω την αναφορά

σας «στην πίστη που θριαμβεύει», αλλά και την ευθεία σύνδεση που κάνετε ανάμεσα σ' αυτήν και την πράξη της αυτοκτονίας. Τολμώ να πω μάλιστα, πως με τη σύνδεση αυτή, επαληθεύετε πως η βαθύτερη ουσία της Ορθόδοξης παράδοσής μας δεν αποτελεί κτήμα μόνον των θεολόγων και των κληρικών. Διότι, έστω και χωρίς να το αντιλαμβάνεστε, αγγίζετε τον μίτο εξόδου από το αδιέξοδο. Σύγχρονος γέροντας έλεγε πως ένα Θήτα θα σφραγίσει τη ζωή του κάθε ανθρώπου: Η το Θήτα του Θεού ή το Θήτα του θανάτου. Ναι! Το ζητούμενο είναι να πιστέψουμε στον Θεό. Όχι όμως μόνο στην ύπαρξή Του, αλλά κυρίως στην εκτίμηση που μας έχει! Για να το διατυπώσω πιο απλά: **Ο Θεός μας καλεί να δούμε τους εαυτούς μας με τη δική Του ματιά. Την ώρα, που όλα γύρω μας μας σύρουν στην αχρηστία και την κακομοιριά, ο Θεός μας καλεί να δούμε τους εαυτούς μας όπως Αυτός: Δηλαδή, υπάρξεις ικανές και άξιες να αγαπήσουν και να αγαπηθούν, υπάρξεις με δίψα να στηρίξουν και να συμπαρασταθούν, υπάρξεις με δύναμη να αλλάξουν και να ανατρέψουν. Υπάρξεις μοναδικές, που για χάρη τους, ακόμη και ο ίδιος ο Θεός κενώθηκε, έως εσχάτων ταπεινώθηκε και θυσιάστηκε σαν τον τελευταίο εγκληματία.**

Γνωρίζω, πως η περιορρέουσα ατμόσφαιρα, σε συνδυασμό με αναμφισβήτητα λάθη και τραγικές παραλείψεις του επίσημου εκκλησιαστικού χώρου, κατέστησε στην αντίληψη των ανθρώπων την πίστη ως απραξία, μοιρολατρία και υποταγή. Εγώ, όμως, με επίγνωση της προσωπικής μου αδυναμίας, αλλά και με εμπιστοσύνη στην παντοδυναμία του Θεού, διακηρύσσω πως η πίστη είναι, εκτός των άλλων, μία κατ' εξοχήν πολιτική πράξη, που τοποθετεί τον κάθε άνθρωπο ως υπέρτατη αξία κάθε συστήματος και τον καλεί, μέσω της πίστης του στο Θεό, να πιστέψει στον άνθρωπο και να θέσει τις δυνάμεις του στην υπηρεσία της αγάπης και της δημιουργίας.

Αγαπητέ κ. Πρόεδρε,

Αν και σε εποχές κρίσεως, όλοι επιζητούν γρήγορες και μαγικές λύσεις, διαπιστώνω με μεγάλη μου χαρά πως η επίκλησή σας προς την Εκκλησία στοχεύει ακριβώς στην ουσία της προσφοράς που αυτή μπορεί να παράσχει: Την αγάπη, την θαλπωρή, την αλληλεγγύη, αλλά και την απαλλαγή από τη ενοχή. Την ενοχή, που κτυπά την πόρτα των ανέργων,

των απολυμένων, των ευρισκόμενων σε αδυναμία να θρέψουν την οικογένειά τους. Εγώ θα ήθελα να προσθέσω ένα επιπλέον τρίπτυχο:

-Αυτοκριτική, αντί της διαρκούς κριτικής των άλλων.

-Δράση αγάπης και αλληλεγγύης, αντί για τον απομονωτισμό και την αδιαφορία.

-Σφαιρική ανάλυση της κατάστασεως, πνευματική συγκρότηση και προσωπική δημιουργία, αντί της διάσπασης και της προσδοκίας αυτόματων και ουτοπιστικών λύσεων.

Μιλώντας πιο πρακτικά και παίρνοντας αφορμή από την άκρως συγκινητική και εξίσου τιμητική προθυμία σας να θέσετε στη διάθεσή μου τις δυνάμεις της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ελληνικού Εμπορίου, θα ήθελα να σας υπενθυμίσω κατ' αρχήν, πως η προσφορά σας δεν μπορεί παρά να απευθύνεται προς Εκείνον, στου Οποίου τη διάθεση έχω θέσει τον εαυτό μου, από τότε που ενδύθηκα το ράσο. Ως εκ τούτου, θα ευγνωμονούσα τον Θεό, εάν η παρουσία μου αποτελούσε απλό μέσον, ώστε και ένας μόνον άνθρωπος να τεθεί συνεργάτης του Θεού της αγάπης. Παράλληλα, όμως, θα ήθελα να σας εκφράσω την πεποίθησή μου, πως, όχι μόνο σε τοπικό, αλλά και σε εθνικό επίπεδο, η συνεργασία μεταξύ Εκκλησίας και εμπορικού κόσμου, από την καταγραφή των αναγκών, μέχρι τη συλλογή και τη διάθεση αγαθών, μπορεί να αποδώσει λαμπρά αποτελέσματα. Προσωπικά, όμως αυτό δεν μου αρκεί. Αποτελεί πεποίθησή μου, πως, παρά τα τόσα δεινά, η κρίση θα ενεργοποιήσει και άλλα αστείρευτα, ανενεργά κοιτάσματα νέων ιδεών, δημιουργικών δυνάμεων και βαθιάς ανθρωπιάς. Και αποτελεί υποχρέωση όλων μας απέναντι στην ιστορία, αλλά και στο μέλλον αυτού του τόπου, να είμαστε έτοιμοι να υποδεχθούμε και να εκμεταλλευτούμε, μέσω νέων δομών και ευέλικτης σκέψης, αυτόν τον νέο πλούτο που θα προκύψει. Δεν σας κρύβω, πως τέτοιου επιπέδου αποτελέσματα στην τοπική Εκκλησία του Βόλου με έχουν γεμίσει κουράγιο και αισιοδοξία.

Φτάνοντας στο τέλος, και ενδυνάμενος ξανά τον θεσμικό μου «μανδύα», σας διαβεβαιώνω πως η Εκκλησία θα συνεχίσει να στέκεται στο πλευρό της χειμαζόμενης κοινωνίας μας, να συντρέχει όσο μπορεί, αλλά και να κρατάει ανοικτή, μέσω της προσευχής και των μυστηρίων της, τη δίοδο μεταξύ ουρανού και γης. Είναι πλούσια, όχι, όμως, όπως το εννοεί ο πολύς κόσμος. Είναι πλούσια σε ανθρώπους, σε διάθεση, σε

ανιδιοτέλεια και κυρίως σε αγιότητα, συνήθως αφανή. Και αυτόν τον πλούτο θα συνεχίσει, με τη δύναμη του Θεού, να τον σκορπίζει απλόχερα σε πεινασμένους ανθρώπους, κυρίως όμως σε πεινασμένες ψυχές. Στο έργο αυτό, με την δυνατότητα που μου δώσατε και την εμπιστοσύνη που μου δείξατε, σας καλώ σε υλική συνδρομή, εθελοντική συμμετοχή, ενημέρωση, αλλά και σε πίστη και αισιοδοξία, πως τίποτε δεν είναι ισχυρότερο από την αγάπη και την πρόνοια του Θεού. Ελάτε, παράλληλα με την όποια συνεργασία μας, να διακηρύξουμε στους συμπολίτες μας, πως η πατρίδα μας δεν βαδίζει προς την καταστροφή, αλλά μέσω μιας στενωπού, ετοιμάζεται για καινούργια επιτεύγματα, τα οποία όμως θα πρέπει στο μέλλον να διαχειριστεί με περισσότερη σύνεση, περισσότερη αυτογνωσία και κυρίως με περισσότερη ανθρωπιά, μαθαίνοντας από τα λάθη του παρελθόντος και τα πάθη του παρόντος.

Ευελπιστώ πως μια συνάντησή μας θα δρομολογήσει δράσεις με αποτελεσματικότητα και προοπτική και προς αυτήν προσβλέπω με την καλύτερη των διαθέσεων, αλλά και με απόλυτη αισιοδοξία για ταχεία υπέρβαση των δοκιμασιών όλων μας.

Εύχομαι ο Ζωοδότης Κύριος να διατηρεί πάντα ζέουσα την ευαισθησία σας και να σας ενδυναμώνει στα πολλαπλά σας καθήκοντα.

Μετά τιμής και ευχών,

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ